

מצעים

"כמו שמציעים את המיטה, כך ישנים בה"

החולבות גדלו באופן מרשים – גם במשק השיתופי (מ-50 ועד 300 פרות) וגם במשק המשפחתי (מעשר פרות ועד למעלה מ-50 פרות). כל זאת מבלי להגדיל את כח האדם ברפת באותו קצב, יחסית למספר הפרות וכתוצאה מכך גם יתר עבודות הרפת, מלבד החליבה עצמה.

כל אותה תקופה ובהרבה מאד משקים, הרפת שימשה גם מקור חשוב ורצוי לאספקת זבל אורגני לשדות, ואולי יותר מכל לשדות השלחין שהלכו ורחבו בהקפם. הפתרון נראה אז בהקמת סככות גדולות עם ריפוד עמוק, של קש בעיקר ובכמויות גדולות (כ-2' טון/לפרה/ בשנה, בממוצע). אלא, ענף הרפת היה חסר הכלים המיכניים הדרושים להוצאת הזבל מן הסככות, הובלתו לשדה ופיזורו שם, ובמשך הזמן ענפי השדה מצאו נחמה בפתרון יותר קל ונח – דשן כימי, בהתחלה בפיזור מיכני ואחר כך בשילוב ודרך מערכות ההשקיה. כללית כך התפתחו הדברים ברב המקומות בארץ, אף אם היו הבדלים בקצב שינויי התפיסה והדחף לבצעם בשטח, בתחילה בלי תשומת-לב מיוחדת להבדלים אקלימיים ואקולוגיים מאזור אחד למשנהו. מה שהיה מקובל בעמקים בצפון הארץ, התקבל גם בהרים וגם לאורך החוף ואפילו בנגב ובערבה. יתכן ולפחות באופן חלקי יש לזקוף האחידות בשיטות התכנון והממשק היום-יומי לזכות/חובת התפיסה של התישבות בתכנון ארצי "שווה לכולם בכל מקום".

מאז ומתמיד היו כמה בעלי יוזמה ורעיונות וחידושים, לפעמים מתוך נסיון אישי בעבודת הדרכה (בארץ ובחו"ל). זכור לנו הקוראל המבוטן הראשון, אותו יום הח' מוטק יוספזון ברפת בקב' גן-שמואל, נדמה בראשית שנות ה-60, גם כן בכוונה להקל על שמירת מרבץ נקי לפרות, מחד – ופישוט עבודת הריפוד והטיפול בזבל, מאידך. הוא חזר עם הרעיון אחרי תקופת הדרכה בדרום-אפריקה וזה נראה מבטיח למדי, אם גם האזור הגשום של הרפת הזאת לא היה

נוכרתי בפתגם הישן הזה (המקובל לא רק בעברית) כל פעם שאנו דנים ברעיונות ותוכניות למבני רפת ותפעולם הלכה למעשה – יום יום וכל ימות השנה. מטבע הדברים וטוב שכך, הנושא לפרטיו תמיד חם ולא יורד מסדר היום. לרוב ובמשך הזמן העובר והנסיון שמצטבר יש ומפתחים רעיונות חדשים באשר במבני הרפת, בכלל – ומגורי הפרות, בפרט.

כאן נכנס עניין המַצָּע, כלומר המקום, המשטח עליו פרת החלב מרובת התלאות בחייה (המלטות, תנובה גבוהה, אקלים חם וכדומה), וככל שגדלה הקהילה (במקרה שלנו עדר הפרות) כן נוצרים קשיים ועומסים באשר לשמירה על רמת החיים ורווחת הפרות. אולי זה נשמע כאילו לקוח ממצע רעיוני ופוליטי, אך זאת בדיוק אותה בעיה – השאיפה לרווחה ולאיכות חיים סבירה, הן משום התמורה הכלכלית הצפויה והן בעקבות חקיקה ותיקון הולכים ומחמירים גם לטובת בעלי-החיים.

אין בכוונתי להיכנס לדיון, מה יותר טוב לפרות ולרפתנים – סוג זה או אחר של מבנה. משום-מה התחדדה הבעיה אצלנו לשתי אפשרויות, כאילו: תאידיביצה מול סככה כוללת. יש לזכור, שעצם פיתוחן והתפתחותן של שתי שיטות אלה באיחודים ופילוגים תכנוניים שבאו כדי לענות על בעיות מקומיות, הן אקלימיות ושל הקפים גדלים והולכים, והן של פיתוח שיטות ממשק מחויבות המציאות המשתנה תדיר.

רפתות הקשירה המסורתיות הגיעו ארצה עם המתישבים הראשונים, בעיקר מאירופה, חידוש מרשים בהשוואה למשטר עדרי החלב הניידים עם עונות השנה לפי המרעה הנמצא, או חסר תקופות ארוכות. הזנה בתוך הרפת החליפה את הרעיה המצומצמת ועם המעבר לחליבה מיכנית מספר העובדים ברפת ירד ולא נשאר כמעט זמן פנוי לניקוי וריפוד וכל יתר הפעילויות. אמנם, עם הקמת מכוני החליבה הראשונים, ברמה הטכנולוגית של אז, עדרי

ברפת ברקאי טרם הוחלט אם להצטרף לפרוייקט הגדול של ריכוז רפתות האזור במקום אחד כדי להקל על בעיות השפכים ואיכות הסביבה. בינתיים ממשיכים להשתמש בסככות הישנות והנמוכות וחרצות הקוראליים תוך פתיחת חלקים מן הגגות, והעיקר – הטיפול במרבץ הפרות: תיחוח כל השטח כל יום בעת חליבת הצהרים, וגירוד החצר המבוטנת באותה הזדמנות. באין ריפוד מזה חודשים, המרבץ כולו יבש ונקי ומיושר, והפרות נקיות. אפילו בתור פתרון ביניים זמני, זה נראה טוב ונח מאד לפרות שאינן מתגודדות.

הכי מתאים לשיטה.

אחר כך בשנות הששים היה נסיון לפתור את בעיית המצע הנוח לפרות בשיטת תאירביצה. בדיעבד ניתן לומר, שהרצון העז לחסוך בהשקעות ולשכלל את השיטה מעבר לנסיון בחו"ל משם העתיקה עקרונית, הפתרון הזה למעשה לא תפס הקפים עד לזמן האחרון עם בחינה מחדש של הפעלת השיטה בחו"ל, בכלל ובארצה"ב, בפרט. שידורים של רפתות עם תאירביצה מן הסוג הישן, ותכנון ובניה על פי הדגם האחרון בארצות חו"ל הביאו מחדש לאימוץ שיטת תאירביצה בתכנון והקמת מבני רפת חדשים. חשוב לציין שלערוגות הגוברת של כלל הציבור ומוסדותיו והתחיקה למען איכות הסביבה, לכל אלה נודעת חשיבות מכרעת בשיקולים לטובת תאירביצה, הפעם עם כל החידושים והשכלולים ותוך הקפדה יתירה על ממשק התאים לפרטי-פרטיו.

להשלמת הסקירה התמציתית הזאת, שביחד עם כל התמונות בנושא המבנים אמורה לתת בסיס לשיקולים השונים, מן הראוי להזכיר את סככת לכיש, פרי יוזמתו של מדריך האזור (בומנו) הח' ישראל גרמן (גורן) מקיבוץ כפר מנחם. או באמצע שנות ה-70 נסעתי לראות

סככות כאלה שנבנו באמת באזור לכיש הידוע באקלים יבש למדי. ובכן, בכמה סככות כאלה אצל מושבניקים באזור זה הפרות היו נקיות מאד, אף שלא היתה להן חצר בכלל. סככות גדולות היו, למעשה בלי ריפוד ובכל זאת יבשות להפליא. אחר כך פתרון זה תפס תנופה גם ביתר אזורי הארץ, בתוצאות לא רעות אך די שונות מבחבל לכיש היבש.

בדרך התפתחות סככת לכיש המקורית לסככה הכוללת של היום גם הוסיפו חצרות בגדלים שונים, מדרכים לאורך האבוסים מנוקים במגרד וגם בשיטפה עם מיזבל ממוחזרים, עם שימוש חלקי (מי יותר ומי פחות) של חומרי רפד, יצירת גבנון בשטח הרביצה למען יצירת שטח מאוורר ויבש יותר, ועוד כהנה וכהנה – כאשר מערכות איזורור וציון כל פעם יותר משוכללות מנסות לפתור בעיות התגודדות הפרות ויצירת מצע בלתי מתאים לחולבות, אם בשל רטיבותו ואם משום היווצרות 'בורות וגבעות' בשטח הרביצה.

בסיכום, חשוב לשקול את כל ההבדלים של מבנה מסוג מסויים בטרם מחליטים. כשם שלא כל שיטה מתאימה לכל אזור, גם לא בטוח שאותה שיטה תפעל באותה הצלחה בכל המשקים באותו אזור. בסופו של עניין הכל תלוי ברמת הממשק ותפעול הכלים העומדים לרשותנו.

בנושא החליבה והאוטומציה שלה על צורותיה השונות נעשו צעדים גדולים מאד קדימה, במידה רבה משום ריכוז הפעילות סביבה בשטח מוגדר ומצומצם – מכון החליבה.

בעניין ההזנה וההאבסה המצב דומה והשאלה היא יותר של הרכבת המנות הראויות גם פיזיולוגית וגם כלכלית, מאשר היכולת הטכנית לבצע את העבודה בשטח המיועד; אפילו יש

סככה מדגם "לכיש"

מן הראשונות שנבנו באזור החוף (צולם במושב עין-איילה).

ומעדיפים לקנות ממרכז מזון חיצוני.
 לעומת זה, השמידה על מצע/
 מדבק יבש ורך דורשת תשומת-לב
 והעיקר, מאמצים ניכרים והתמדה
 קפדנית בכל קטע בו עלול להיווצר
 זבל ולהשאיר מטרד המסכן את
 נוחות הפרה ונקיונה. נעים ונוח יותר
 לחלוב ולטפל בפרה נקיה ויש סיכוי
 שחלבה יהיה טוב ונקי יותר. בנוסף,
 נקיון המדבק והרפת כולה הוא
 לטובת איכות הסביבה הכללית ואם
 חו"ח לא נשמור מספיק, המחוקק
 יעשה זאת.

המורה
גור

'בורות וגבעות'

גרור רוברט בע"מ

ייצור, יבוא ושיווק מוצרים לרפת

שנה טובה
לכל רפתני ישראל

גורפי לבן מכל הסוגים: באכנת, רובוט וחבן
 צינן רפתות - "על", התקנה ואכירה

מתחם רפת קיבוץ יגור, פקס. 04-9847367
 רוברט 053-265113, ערן 053-345396